

ΝΕΑΙ ΠΟΙΗΤΙΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΑΙ

Ἐγγραφή εἰδικῶς διὰ τὸν «Παρνασσόν» ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου λογίου κ. ΚΛΕΩΝΟΣ ΠΑΡΑΣΧΟΥ

Καιμιά δεκαριά τοῦλάχιστον συλλογῆς ποιημάτων ἐξεδόθησαν τοὺς δύο τελευταίους αὐτοὺς μῆνας. Γεγονὸς εὐχάριστο καὶ δυσάρεστο· εὐχάριστο, γιατί μᾶς δείχνει ὅτι παρ' ὅλη τὴ πεζότητα τῆς ἐποχῆς μας, ἡ ποίησις ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχη πολλοὺς καὶ φανατικούς λειτουργοὺς στὴν Ἑλλάδα, καὶ δυσάρεστο γιατί στὴν τόσο ἀφθονῆ αὐτῇ στιχοπαραγωγῇ, ποὺ ἀντιπροσωπεύει ὅλα τὰ ποιητικὰ εἶδη, ὅλες τὶς τάσεις, ὅλες τὶς ἰδιοτροπίες καὶ τὶς ἐμπνεύσεις, ἐλάχιστα εἶναι τὰ ἀληθινὰ ποιήματα. Στίχοι γράφονται πολλοί, ἀλλὰ δὲν εἶναι πάντοτε οἱ στίχοι ποιήματα.

Ἐγγραφα καὶ ἄλλοτε ὅτι οἱ πολιοὶ καὶ καλοὶ ποιηταὶ σχεδὸν ἔπαυσαν νὰ παράγουν τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια δὲν ἐμφανίζονται παρὰ νέοι μόνον, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οὔτε τρεῖς οὔτε δύο, δυστυχῶς, δὲν ἔχουν πραγματικὸ ταλέντο. Ψυχικῶς ὅλοι εἶναι ἀσυγκρότητοι· ἔχουν ἓνα ἐσωτερικὸ κόσμον φτωχὸ καὶ ρηχόν, ὄχι δικόν τους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀλλὰ δανεισμένον ἀπὸ ἄλλους, ἡ δὲ ἔκφρασί τους σπάνια παρουσιάζει καὶ τὴν στοιχειώδη καλλιτεχνικὴ ἀριότητα. Τὸ συχνότερον αὐτοσχεδιάζουν ἢ, μ' ὅλο τὸν κόπον ποὺ καταβάλλουν, γιὰ νὰ γράψουν ποιήματα μὲ μορφὴ ἱκανοποιητικὴ, δὲν κατορθώνουν παρὰ νὰ ψελλίσουν. Ἡ ἔκφρασίς τους δὲν παίρνει ποτὲ ἀληθινὴ ὄντοτητα, ἀληθινὴ ὑφή καλλιτεχνικὴ.

Καὶ ὁμοίως δὲν μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς ὅτι λείπει ἀπ' ὅλους κάποια συγκίνησις, κάποια βαθύτερη διάθεσις ποιητικὴ. Ἰδοὺ αἰφνης ὁ κ. Π. Πρεβελάκης, νέος, φαντάζομαι, καὶ ἄγνωστος ἐν πάσῃ περιπτώσει, ποιητὴς, ὁ ὁποῖος ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς ἓνα ἐπιπολιτικὸν ποίημα μὲ καιμιά τετρακοσάρια στίχους, τοὺς «Στρατιῶτες». Μερικοὶ τοῦ στίχοι, παρ' ὅλο τὸν ρητορικὸν καὶ στομφώδην τόνον των, φανερόνουν μιὰ γνήσια ἔξαρσι, δονοῦνται ἀπὸ κάποιον πραγματικὸν ποιητικὸν παλμόν:

«Πίστη βαστῶ σὰν τὸ θεὸ
στὸ ἔξαήμερον ἔργον»

Ἄλλὰ τί φλυαρία, θεέ μου, καὶ τί συσώφρευσις λέξεων ἀγνώστων ποὺ τίς μεταχειρίζεται ὁ ποιητὴς χωρὶς κανένα ἀπολύτως βαθύτερον λόγον παρὰ μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ κινή ἐντύπωσι, καὶ τί ἔλλειψις στοιχειώδους σαφηνείας καὶ συνοχῆς καὶ στοιχειώδους φραστικῆς μουσικότητος καὶ καλλιπελασί! Καὶ ἂν ἐστοιχημάτιζε κανεὶς, καὶ ἂν τῷβαζε πείσμα, πάλιν δὲν θὰ κατάφευγε νὰ γράψῃ στίχους πλέον τραγεῖς, πὸ κενούς, πὸ ρητορικούς, ἀπὸ τοὺς στίχους τοῦ κ. Πρεβελάκη:

«Κάθονταν ὁ γέρονς ὁ γονιὸς
στὸ φουντωτὸ τὸ χράμ
καὶ νόγαι τὸν τριλάτο
καιμὸ νὰ τὸν ψακίξει
κ' ἡ μάνα του ἀνετσούκλιζε
τὰ πάθη τ' ἀκριβοῦ τῆς,
κοίταγε τὴν κατάφευγη
τὴ γλώρη στὸ χωράφι
κ' ἔλεε τ' ἀγαπημένον τους
νὰ δεῖ τὸ ζῆλον ἀπάνου.»

Ἐ ὄχι! Οἱ ἀναρθροὶ αὐτῆς λέξεις εἶναι ὅ,τι θέλετε, αἰνίγματα, ἤχοι δίχως νόημα ποὺ ξεσκίζουν τ' αὐτὰ σὰν κρότος λιθαρῶν, ποὺ κατακυροῦν σὲ φαράγγι, φλυαρία, κενολογία, ἀσυγκράτητος φραστικὸς οἰστρος, ἀλλὰ ποίησις δὲν εἶναι. Γιὰ νὰ προφέρῃ κανεὶς τοὺς στίχους αὐτοὺς πρέπει προηγουμένως νὰ ἀσκηθῇ ἢ νὰ κινή τοὺς μορφασιμὸς ποὺ ἐκάνανε παιδιὰ στὸ σχολεῖον ὅταν ἐπροφέραμε τὸ «πέτρα ξεξασπρη καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιο ξεξασπρότερη» καὶ ἄλλα παρόμοια.

Ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης προσπαθεῖ στὴν νεοεκδοθεῖσα συλλογῇ του «Στὸν Ἀπέραντον Κόσμον» νὰ ἐκφράσῃ ἓναν κάπως ἐσωτερικώτερον κόσμον ἀπ' αὐτοὺς ποὺ θρῖσκομε συνήθως στὶς ποιητικὰς συλλογῆς καὶ μὲ πὸ μοντέρνα ἐκφραστικὰ μέσα. Ἐπαδρασιμένος ἀπὸ ὀρισμένους νέους Γερμανοὺς ποιητὰς ἀποφεύγει κάθε τι ποὺ δὲν ὑποβάλλει ἄμεσα, σύντομα καὶ σχεδὸν ἔλλειπτικά, ὄχι τόσο αἰσθήματα, ὅσο ψυχικὰς καταστάσεις, φευγαλέας ἐντυπώσεις, ὅ,τι δημιουργεῖται καὶ σβύννεται στὴν ψυχὴ μας κάθε στιγμῇ:

«Τὸ σύννεφο κατάχρυσον στὴ δύση
ἔφτασε ὡς τὴν ψυχὴ μου σὰ μιὰ σκέψη.
Πονῶ κ' ἀγαπῶ τὸ ὅ,τι φεύγει:
τὸ χροῶμα τοῦ συννέφου ποὺ θὰ σβύσει
τὴν ἀγάπη ποὺ σβύνει, σὰ χροῶμα στὴ δύση . . .

Τέτοιαις ἐμπνεύσεως καὶ τέτοιαις μορφῆς εἶναι τὰ περισσότερα ποιήματα τοῦ κ. Οἰκονομίδη. Ἡ ἔμπνευσις εἶναι φτωχὴ καὶ ρηχὴ καὶ ἡ ἔκφρασις ἀνυπόστατη, οὔτε πλαστικὴ, οὔτε μουσικὴ. Ὁ κ. Οἰκονομίδης δὲν κατορθώνει νὰ μᾶς δώσῃ οὔτε πλαστικὰ τὰ συναισθήματά του ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ μᾶς τὰ ὑποβάλλῃ μὲ μουσικὸν τρόπον. Ἐτοι ἡ ποίησις του μένει χωρὶς ὑπόστασι, χωρὶς παλμόν, χωρὶς κανένα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, ἐσωτερικὰ ἢ ἐξωτερικὰ ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ἀληθινὴν ποίησι.

Πολὺ πρῶτον ἀπὸ τὸν κ. Οἰκονομίδη εἶναι ὁ κ. Πότης Ψαλτήρης, ἡ μικροῦλα συλλογὴ τοῦ ὁποῦ «Σχημάτων» ἐπροκάλεσε ἀρκετὰ . . . εἰρηνικά σχόλια. Ὁ κ. Ψαλτήρης πιστεύει—καὶ τὴν πεποίθησί του αὐτὴ

προσπαθεῖ νὰ τὴν μεταδώσῃ καὶ σὲ μᾶς μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς θεωρίας του στὴν ποιησί σου—ὅτι ἓνα ποίημα μπορεῖ νὰ ἔχῃ διάταξι ὠρισμένον σχήματος καὶ ὅτι τὰ σχήματα αὐτὰ δυναμώνουν τὴν παραστατικότητα τῶν ποιημάτων.

Ἡ παράξενη αὐτὴ ποιησις καὶ ἡ ἀρκετὰ, πράγματι, παραστατικὴ δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πού καλλιεργεῖται. Ἀπὸ τοὺς Ἀλεξανδρινούς ἀκόμη χρόνους ὑπῆρξαν ποιηταὶ πού ἔγραφαν τέτοιου εἴδους σχηματικὰ ποιήματα. Εἶναι καὶ ἡ ποιησις αὐτὴ μὰ ἀπὸ τίς τόσες μορφῆς πού κυνηγᾷ ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸν ρευστό, ἄπιαστο καὶ ἀνεκφραστο ἐσωτερικὸ τοῦ κόσμου.

* * *

Τὰ «Ροιμελιώτικα» τοῦ κ. Κυριαζῆ εἶναι ἡ σημαντικώτερη, ἀσφαλῶς, ἀπὸ τίς πρωτότυπες συλλογές πού ἐξεδόθησαν τελευταίως. Ποιητὴς ἀδολος καὶ αὐθόρμητος, ἀπειραχτος ἀπὸ τίς Εὐρωπαϊκὰς ἐπιδράσεις, στὰ «Ροιμελιώτικα» τραγουδεῖ ὁ κ. Κυριαζῆς ὀλόκληρη τὴ ζωὴ τῆς πατρίδος του Ροίμελης, τῆς τόσο γραφικῆς αὐτῆς Ἑλληνικῆς ἐπαρχίας πού ἐγέννησε καὶ ἐνέπνευσε τόσους ποιητῆς. Τὰ «Ροιμελιώτικα» ἔχουν καθαρῶς ἠθογραφικὸ χαρακτῆρα καὶ τόνο, ἀλλὰ τὸν τόνο αὐτὸν κατορθώνει νὰ τὸν ὑψώσῃ ὁ κ. Κυριαζῆς μὲ κάποιον ἀληθινὸ παλμό, μὲ κάποιον πραγματικὴ συγκίνησι πού μεταδίδει στοὺς στίχους του. Ἀπλός, ἀφελής, ἀνεπιτηδευτος σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ ποιήματά του τραγουδεῖ κάθε τι πού ἀποτελεῖ τὴν τόσο ποιητικὴ ζωὴ τοῦ τόπου του—ἦθη, ἔθιμα, καὶ ὅλα μὲ μιά δροσιὰ πού ξεκουράζει ἀπὸ τὴν σοφὴ ἐπιτήδευσι τῶν ἄλλων ποιητῶν καὶ μὲ μιά θερμὴ πού δείχνει ὅτι ὁ ποιητὴς μολονότι ζῆ χρόνια τώρα μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα του, διατηρεῖ ὡστόσο, ὀλοζώντανῃ μέσα του τὴν ἀνάμνησί της.

* * *

Ἡ Μυρτιώτισσα (ψευδώνυμο φιλολογικὸ τῆς Κας Θεώνης Δρακοπούλου) εἶναι γνωστὴ, ὑποθέτω, καὶ ἀπὸ ἄλλα τῆς ποιήματα, στοὺς ἀναγνώστας τοῦ «Παρνασοῦ». Τελευταίως ἐξέδωκε μιά ἐκλογή ποιημάτων τῆς περιφημῆς Γαλλίδας ποιήτριας Κομήσσης ντὲ Νοάιγ, ἀληθινὰ ἀριστοτεχνικὰ μεταφρασμένην. Τὰ ποιήματα εἶναι παρμένα ἀπ' ὅλες τίς συλλογές τῆς Νοάιγ, τὰ καλλίτερα ὅμως καὶ τὰ ὠραιότερα μεταφρασμένα εἶναι τῆς σειρᾶς τῆς ἐπιγραφομένης «Ἀπὸ τίς Αἰώνες Δυνάμεις». Στὰ ποιήματα αὐτὰ ἐκδηλώνεται μὲ τὸν ἀρτιώτερο τρόπο ἡ γνωστὴ Διονυσιακὴ πνοὴ καὶ εἰδωλολατρικὴ διάθεσις τῆς Γαλλίδος ποιήτριας μαζί μὲ ἓναν φυσιολατρικὸ

τόνο ἀπὸ τοὺς πιὸ γνησίους πού μπορεῖ νὰ συναντήσῃ κανεὶς στὴν νεώτερη ποίησι.

Ἀκούστε τὰ δυὸ αὐτὰ ποιήματα, εἶναι ἀληθινὰ ἀριστουργήματα:

«Λάμπει στὴ μέση τ' οὐρανοῦ ἡ Σελήνη
καὶ πάνω στὴν προτεύουσα σκορπᾷ
τὴν ἐπαρχιώτικὴ τῆς τῆ γαλήνη
ἓνα ρολόι μεσάνυχτα κτυπᾷ.
Μέσ' ἀπ' τὰ νύχτια πέπλα, τὰ θολά,
σημαίνει, καὶ δὲν ξέρεις πῶς
κι' ἀπὸ πού φτάνει ὁ ἦχος ὁ γλυκός,
κι' ὁ τόσο ἀγνός, πού λές ἀπὸ ψηλά,
σὲ κάθε χτύπο, ἐν' ἀστεράκι ἀγογκυλᾷ.
Δώδεκα χτύποι ἀργοί, τραγουδιστοί,
σὺν τάλλαρα πού πέφτουν στὸ σακκί . . .»
(«Βραδυνὴ Γαλήνη»)

«Ὡραία μαγιάτικη βραδινά, τί θέλεις νὰ μοῦ πῆς;
Σάμπως κορμὶ ἐρωτιάτικο μαζεύεσαι κοντὰ μου.
Ἐγώμαι μιὰν ἀδύνατη ψυχὴ, κ' ἡ ἀναπνία μου
μοιάζει τοῦ χόρτου τὴν πνοὴ καὶ τᾶγγριου τοῦ πουλιοῦ.

* * *

Τί νὰ μοῦ θέλεις τίχατε; Σωπαίνω νυσταγμένη,
γεύομαι τὴν ἀνάπαιρη, μ' ὅλη τὴν εὐοδιά
τῆς θρονιασμένης ἀνοιξις, ὅπου σκορπᾷ στ' αὐτιά,
στὰ μάτια καὶ στὴν ὄσφρηση τὴ λάγνα τῆς θερμοτῆ.

* * *

Ἦ φύση παντοδύναμη, στὴ νύκτῃ μου ἄφησέ με!
Ἄσε τὸ νοῦ μου νὰ χαρῆ μέσα στὴ μοναξιά του,
τίς θολωμένες του φωτιές καὶ τὰ φαντάσματά του.
Μὰ μὴ μοῦ στέλνῃς, νύχτα μου, βαρειά μου ἐσὺ φίλτρα,
τῶν ἀρωμάτων τὴν πλιμύρα!»

* * *

Μὲ τὴν ἴδια αὐτὴ τέχνη, μὲ τὴν ἴδια ἀνέση, μὲ τὴν ἴδια πνοὴ εἶναι μεταφρασμένα καὶ ὅλα σχεδὸν τ' ἄλλα ποιήματα τῆς συλλογῆς. Ἡ Μυρτιώτισσα σὺν ποιήτρια πού εἶναι δὲν ἦταν δυνατόν νὰ μὴ μεταφράσῃ μὲ τὸν καλλίτερο δυνατό τρόπο τὰ ποιήματα μιᾶς συναδέλφου της μὲ τὴν ὁποῖαν παρουσιάζει τόσες συγγένειες.

ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Υ. Γ.— Θὰ ἦταν ἀληθινὴ παράλειψις ἂν δὲν ἔκανα λόγο γιὰ τὸ «Ὀνειρο Καλοκαιρινῆς Νυχτιάς», τὸ γνωστὸ φαντασμογορικὸ ἔργο τοῦ Σαΐκπηρ, μετάφρασι τοῦ ὁποῦ ἐξέδωκε ὁ κ. Β. Ρώτις. Ἡ μετάφρασις αὐτὴ εἶναι ἀπὸ τίς καλλίτερες, ἀσφαλῶς, πού ἔχουν γίνει, τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια. Ὁ κ. Ρώτις μετέφρασε τὸ Σαΐκπηρικὸ ἀριστούργημα σὺν ἀληθινὸς δημιουργός, πιστὰ καὶ ἐλεύθερα συγχρόνως, μὲ τρόπο πού νὰ νομιζῇ κανεὶς ὅτι δὲν διαβάσει μετάφρασι, ἀλλ' ἔργο πρωτότυπο. Γιὰ τὴν πολύτιμη αὐτὴν ἐργασίαν του τοῦ ἀξίζει κάθε ἔπαινος.